0 6 Nov

घरेलु हिंसा (कसुर र सजायँ) नियमावली, २०६६

घरेलु हिंसा (कसुर र सजायँ) ऐन, २०६६ को दफा १७ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकारले देहायका नियमहरु बनाएको छ ।

१) <u>संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :</u> (१) यो नियमहरुको नाम "घरेलु हिंसा (कसुर र सजाय) सम्वन्धी नियमावली, २०६६" रहेको छ ।

(२) यो नियमावली तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२) <u>परिभाषा :</u> बिषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस नियमावलीमा :-

(क) "ऐन" भन्नाले घरेलु हिंसा (कसुर र सजायँ) ऐन, २०६६ सम्झनु पर्छ ।

(ख) "उजुरी" भन्नाले घरेलु हिंसा पीडित व्यक्तिले पीडक विरुद्ध उजुरी सुन्ने निकाय समक्ष दर्ता गर्न ल्याएकौ लिखित वा मौखिक उजुरी सम्झनुपर्छ ।

(ग) "उजुरी सुन्ने निकाय" भन्नाले ऐनको दफा ४(१) र दफा ५ मा उल्लिखित निकाय सम्झनु पर्छ ।

(घ) "स्वास्थ्य केन्द्र" भन्नाले अस्पताल, स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, उप स्वास्थ्य चौकी समेतलाई सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "मन्त्रालय" भन्नाले महिला, बालबालिका तथा समाजकल्याण मन्त्रालय सम्झनु पर्दछ ।

३) <u>उजुरी दर्ता सम्वन्धी व्यवस्था :</u> (१) घरेलु हिंसाबाट पीडित व्यक्ति आफै वा निजको तर्फबाट जो सुकैले पनि पीडक विरुद्ध उजुरी गर्न चाहेमा अनुसूची १ बमोजिमको ढाँचामा उजुरी सुन्ने निकाय समक्ष उजुरी दिनुपर्ने छ । ऐनको दफा ४ बमोजिम पीडितबाट मौखिक उजुरी प्राप्त भएकोमा उजुरी सुन्ने निकायले अनुसूची १ बमोजिमको ढाँचामा उजुरी तयार गरी दर्ता गरिदिनु पर्ने छ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको उजुरी उजुरी सुन्ने निकाय समक्ष पेश भएमा त्यस्तो उजुरी तत्काल दर्ता गरी अनुसूची २ बमोजिमको ढाँचामा निस्सा दिनुपर्नेछ ।

४) <u>उजुरी दर्ता किताव :</u> घरेलु हिंसा सम्वन्धी उजुरी सुन्ने निकायले त्यस्तो उजुरी दर्ताको लागि अलग उजुरी दर्ता किताव खडा गर्नुपर्नेछ ।

५) <u>घाँ जाच सम्वन्धी व्यवस्था :</u> (१) नियम ३ बमोजिम प्राप्त उजुरीमा पीडकले पीडितलाई कुटपीट वा शारीरिक चोटपटक पुऱ्याएको समेत उल्लेख भएमा तत्काल स्वास्थ्य परिक्षणको लागि नजिकको स्वास्थ्य केन्द्रमा पठाउनु पर्नेछ ।

(२) उप नियम (१) बमोजिम स्वास्थ्य परिक्षणको लागि अनुरोध भई आएमा त्यस्तो अस्पतालको मेडिकल अधिकृत, वा स्वास्थ्य कर्मीले तत्काल उपचार गरी घाँ जाँच लगायत स्वास्थ्य परीक्षण सम्वन्धी प्रतिवेदन दिनुपर्नेछ ।

६) <u>पीडकलाई झिकाउने कार्यविधि :</u> (१) स्थानीय निकाय समक्ष उजुरी परी पीडकलाई बयानको लागि बोलाउँदा उपस्थित नभएमा उपस्थित गराईदिन नजिकको प्रहरीको सहयोगको लागि स्थानीय निकायले तुरुन्त पत्राचार गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको अनुरोध आएमा प्रहरीले तत्काल त्यस्ता व्यक्तिलाई पक्राउ गरी स्थानीय निकाय समक्ष उपस्थित गराउनुपर्नेछ ।

(३) प्रहरी कार्यालयमा उजुरी परी पीडकलाई उपस्थित हुन सूचित गर्दा उपस्थित हुन अटेर गरेमा अ.सई. सम्मको प्रहरी कर्मचारीको आदेश लिई बयानको लागि उपस्थित गराउन सकिने छ ।

७) <u>सुरक्षा सम्वन्धी व्यवस्था :</u> पीडित र निजसँग आश्रित व्यक्तिलाई पीडकबाट थप शारीरिक वा मानसिक कष्ट हुन सक्ने पर्याप्त र विश्वसनीय आधार देखिएमा उजुरी सुन्ने निकायको अनुरोधमा प्रहरीले तत्काल देहाय बमोजिमको सुरक्षा व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(क) पीडितलाई अस्थायीरुपमा सुरक्षित स्थान वा सेवाकेन्द्रमा बस्ने व्यवस्था ,

(ख) पीडकबाट थप शारीरिक वा मानसिक हिंसा हुन नपाउने गरी सुरक्षाको व्यवस्था,

८) <u>कानूनी सहायता सम्वन्धी व्यवस्था :</u> (१) उजुरी सुन्ने निकाय समक्ष उजुरी गर्न तथा अन्य आवश्यक कानूनी परामर्शको लागि पीडतबाट अनुरोध भएमा सेवा केन्द्रले नि:शुल्क कानूनी सहायता उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

(२) कानूनी सहायता र कानूनी परामर्श उपलब्ध गराउन प्रत्येक सेवा केन्द्रमा आवश्यक संख्यामा कानूनी सहायता समूह (प्यारालिगल ग्रुप) व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

९) <u>मनोसामाजिक परामर्श सम्वन्धी व्यवस्था :</u> पीडकलाई परेको मानसिक कष्टको असर र प्रभाव मूल्याकंन गरी सामान्य जीवनयापन गर्न मनोसामाजिक परामर्श आवश्यक देखिएमा सेवा केन्द्र मार्फत मनोसामाजिक परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

१०) <u>औषधी उपचार :</u> ऐनको दफा ९ को उपदफा (२) बमोजिम सेवा केन्द्रबाट पीडितले उपचार रकम पाउने गरी आदेश भएकोमा सेवा केन्द्रले सो को अभिलेख राखी त्यस्तो रकम तत्काल पीडितलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

११) <u>मेलमिलाप सम्वन्धी :</u> (१) स्थानीय निकाय, प्रहरी कार्यालय वा राष्ट्रिय महिला आयोगमा परेका उजुरी सम्वन्धमा दुवै पक्ष मेलमिलाप गर्न सहमत भएमा सोही व्यहोरा उल्लेख गरी मेलमिलाप गराईदिनुपर्नेछ ।

(२) मेलमिलाप गराउँदा मनोचिकित्सक, समाजशास्त्री, समाजसेवी, पीडितले पत्याएको परिवारको सदस्य र साक्षी समेतको सहयोग लिनुपर्नेछ ।

१२) <u>उजुरी पठाउने :</u> (१) स्थानीय निकाय वा प्रहरी कार्यालयमा परेका उजुरीका सम्वन्धमा कारवाही हुँदा दुवै पक्ष बीच मेलमिलाप हुन नसकेमा सोही व्यहोरा उल्लेख गरी उजुरी र त्यससँग सम्वन्धित मिसिल कागजात, स्वास्थ्य परिक्षण, घाँ जाँच प्रतिवेदन समेत संलग्न राखी ऐनको दफा ४ को उपदफा (११) बमोजिमको म्याद भित्र सम्वन्धित जिल्ला अदालत समक्ष अनुसूची ४ को ढाँचामा पठाउनु पर्नेछ ।

(२) उप नियम (१) बमोजिम उजुरी जिल्ला अदालतमा पठाएको जानकारी पीडित र पीडक दुवैलाई दिनुपर्नेछ ।

(३) उपनियम १ बमोजिम प्राप्त उजुरीको मिसिल बमोजिम अदालतबाट भएको फैसलाको जानकारी अदालतले उजुरी पठाउने सम्वन्धित निकायलाई समेत दिनुपर्नेछ ।

१३) सेवा केन्द्रको सञ्चालन र व्यवस्थापन : (१) महिला, बालबालिका तथा समाजकल्याण मन्त्रालयले स्थानीय प्रशासन सँग परामर्श गरी पीडितलाई अस्थायी सुरक्षा प्रदान गर्न तथा उपचारको क्रममा अलग्गै राख्ने प्रयोजनको लागि आवश्यकता अनुसार सेवा केन्द्रको स्थापना र सञ्चालन गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्थापना भएका केन्द्रको व्यवस्थापन निश्चित अवधिका लागि शर्त तोकी करारमा निजी वा गैर सरकारी संस्था वा स्थानीय महिला समूहलाई दिन सकिनेछ ।

(३) सेवा केन्द्र सञ्चालन र व्यवस्थापन सम्वन्धी न्यूनतम मापदण्ड मन्त्रालयले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(४) उप नियम (२) बमोजिम सेवा केन्द्र व्यवस्थापनमा लिन चाहने संस्थाले देहायको विवरण खोली अनुसूची ३ को ढाँचामा महिला विकास कार्यालय समक्ष निवेदन दिनुपर्नेछ ।

(क) संस्थाको विधान र दर्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपी,

(ख) केन्द्र स्थापना हुने स्थान र त्यस्तो केन्द्रको क्षमता लगायताका भौतिक पूर्वाधारकौ विवरण,

(ग) केन्द्रको लागि आवश्यक जनशक्तिको विवरण,

(घ) आर्थिक श्रोतको विवरण ।

(४) उपनियम ३ बमोजिम प्राप्त निवेदन उपर जाँचबुझ गरी त्यस्तो संस्थालाई सेवा केन्द्रको स्थापना र सञ्चालन गर्न अनुसूची ५ बमोजिमको ढाँचामा स्वीकृतिको प्रमाणपत्र दिइनेछ ।

१४) सेवा कोष सञ्चालन र व्यवस्थापन : (१) ऐनको दफा १२ बमोजिम स्थापना भएको कोषको सञ्चालन र व्यवस्थापनको लागि देहाय बमोजिमको समिति रहनेछ :-

(क) सचिव, महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	अध्यक्ष
(ख) सह सचिव, गृह मन्त्रालय	सदस्य
(ग) सह सचिव, राष्ट्रिय महिला आयोग	सदस्य
(घ) प्रहरी नायव महानिरिक्षक	सदस्य
(ङ) सह सचिव, महिला,बालबालिका तथा समाजकल्याण मन्त्रालय	सदस्य सचिव

(२) सेवा कोषको रकम ऐन तथा यस नियमावली बमोजिम पीडितको अस्थायी व्यवस्थापन , औषधी उपचार, कानूनी सहायता, मनोविमर्श सेवा, तथा मनोबैज्ञानिक परामर्शमा खर्च गरिनेछ ।

(३) विभिन्न जिल्लामा स्थापना भएका सेवा केन्द्रको लागि समितिले निर्धारण गरे बमोजिमको रकम सेवा कोषबाट उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(४) समितिको बैठक सम्वन्धी कार्यविधि समितिले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

<u>अनुसूची १</u>

(नियम ३ को उपनियम १ सँग सम्वन्धित)

श्री .... मा पेश गरेको उजुरी

.... ले म निवेदक/ निवेदिकालाई मिति .... मा देहाय बमोजिम मानसिक/शारीरिक हिंसा जन्य कार्य गरी मलाई पीडित बनाएकोले घरेलु हिंसा (कसुर र सजाँय) ऐन, २०६६ को दफा ४(१) र नियमावली को नियम ३ बमोजिम यो उजुरी पेश गरेको छु ।

१) हिंसा भएको मिति र समय :

२) हिंसाको प्रकृति :

३) हिंसाबाट परेको मानसिक असर :

४) हिंसाबाट परेको शारीरिक असर :

५) हिंसाबाट परेको आर्थिक असर :

६) पीडकको थप विवरण :

७) घटना देख्ने, थाहा पाउने कुनै व्यक्ति भए निजको नाम, ठेगाना :

क)

ख)

ग)

घ)

ङ)

८) यस बिषयमा अन्य निकायमा उजुरी गरेको भए सो निकायको नाम र उजुरी गरेको मिति :

माथि लेखिएको व्यहोरा ठिक साँचो हो झुट्टा ठहरे कानून बमोजिम सहने बुझाउने छु ।

सहि

नाम

ठेगाना

मिति

अनुसूची २

(नियम ३ को उपनियम २ सँग सम्वन्धित)

उजुरी दर्ताको निस्सा

निवेदक/निवेदिका .... ले यस कार्यालय समक्षमा दिनुभएको घरेलु हिंसा सम्वन्धी उजुरी यस कार्यालयमा मिति .... मा दर्ता नं. ....मा दर्ता भएकोले यो दर्ता निस्सा दिइएको छ ।

सहि

नाम

पद

मिति

<u>अनुसुची ४</u>

(नियम १२ को उपनियम १ सँग सम्वन्धित)

जिल्ला अदालत समक्ष उजुरीको मिसिल पठाउने ढाँचा

श्री ....

जिल्ला अदालत ।

यस .... समक्ष मिति ....मा .... (पीडित) ले .... (पीडक) विरुद्ध दर्ता गराउनु भएको उजुरीमा घरेलु हिंसा (कसुर र सजाय) ऐन, २०६६ को दफा ४ को उपदफा ९ बमोजिम मिलापत्र हुन नसकेकोले ऐनको दफा ५ को प्रयोजनको लागि उजुरी र त्यस सम्वन्धि मिसिल पठाइएको व्यहोरा अनुरोध छ । प्रस्तुत उजुरी उपर तहाँ अदातलबाट फैसला भए पछि सो को जानकारी यस कार्यालयलाई समेत उपलब्ध गराईदिनुहुन अनुरोध छ ।

संलग्न कागजातहरु :

१)

२)

३)

४)

५)

अनुसूची ५

(नियम १४ को उपनियम ४ सँग सम्वन्धित)

सेवा केन्द्र स्थापना/सञ्चालनको स्विकृतिको प्रमाणपत्र

.... (संस्थाको नाम) घरेलु हिंसा (कसुर तथा सजाँय) ऐन, २०६६ तथा नियमावली, २०६६ बमोजिम सेवा केन्द्र स्थापना/सञ्चालन गर्न स्वीकृतिको प्रमाणपत्र प्रदान गरिएको छ ।

मिति :

स्वीकृति दिने अधिकारी